

MIRALLS

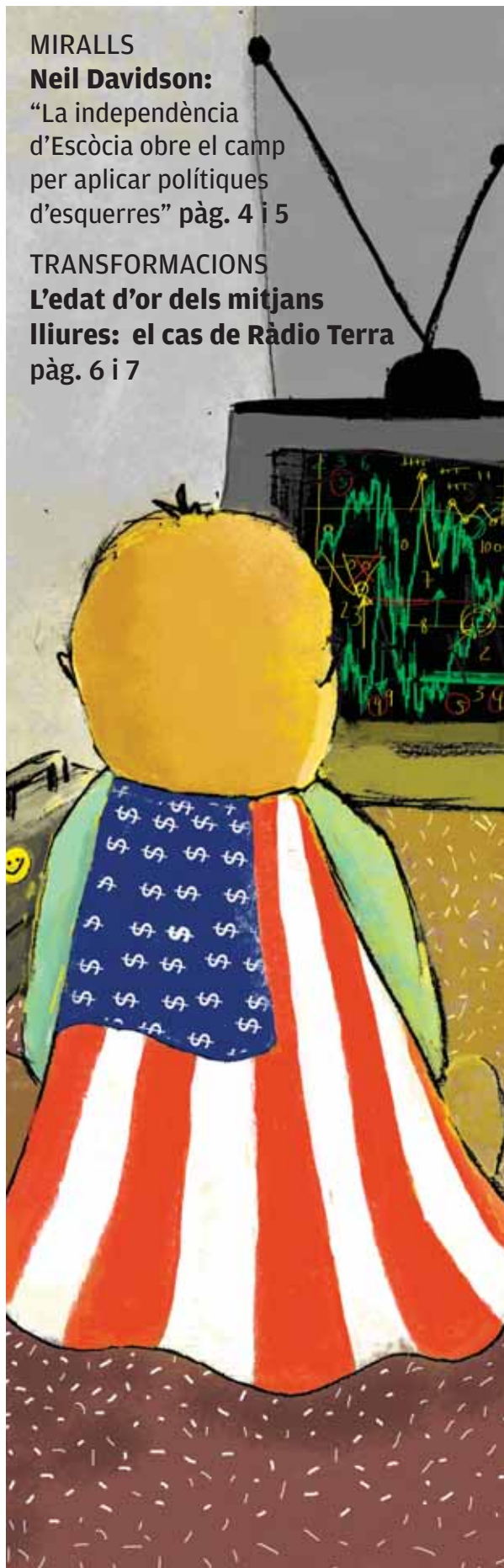
Neil Davidson:

“La independència d’Escòcia obre el camp per aplicar polítiques d’esquerres” pàg. 4 i 5

TRANSFORMACIONS

L’edat d’or dels mitjans

Illiures: el cas de Ràdio Terra
pàg. 6 i 7

Quaderns d'Il·lustració 198

DIRECTA 366
18 de juny de 2014

IL·LUSTRACIÓ:
Itziar Torres

A FONTS | HOLLYWOOD I WALL STREET

Espectres del contracop

L’esclat de la bombolla financera ha fet proliferar, a la indústria cinematogràfica nord-americana, una sèrie de films que han retratat –de vegades amb un cert contingut crític– les interioritats de Wall Street. ‘Inside Job’ (2010) o ‘The Wolf of Wall Street’ (2013) han seguit el camí d’anteriors cintes que retrataven el món de les finances, com ‘Wall Street’ (1987). Hollywood ens ensenya imatges del capitalisme financeritzat constantment, però ho fa amb unes narratives que ens impedeixen imaginar una solució al problema de l’especulació.

Marc Delcan Albors i Garikoitz Gómez Alfaro
afons@directa.cat

Wall Street disfressat com a Wild Street, un carrer salvatge poblat per llops com els que protagonitzen la pel·lícula de Martin Scorsese *The Wolf of Wall Street* (2013). Escenari, rectificació, disculpa o simple exhibició: el debat està servit. El que sí que és cert és que les grans produccions de la indústria de Hollywood es construeixen, en gran part, com a espectacle, una crítica cap a ells mateixos feta per ells mateixos. Aquesta manera que té Hollywood de mostrar-nos el món de les finances altera les capacitats de les espectadores de reaccionar davant el desmantellament de la vida per part del capitalisme financeritzat.

Els mercats com a mite igualador

La indústria nord-americana ha jugat un paper fonamental en la creació de la mitologia al voltant dels corredors de borsa o *brokers*. Personatges com Gordon Gekko, el brivall que personifica l’esperit del capitalisme salvatge a la pel·lícula d’Oliver Stone *Wall Street* (1987), han aplanat el camí per convertir el *broker* en el nou *cowboy* del somni americà. Es tracta, en general, de personatges hipermasculinitzats que, aparentment, deuen l’èxit a la seva capacitat per desenvolupar les habilitats que els permeten triomfar en el món competitiu del mercat; sovint actuant al marge de la llei, aquests

nous malfactors cavalquen damunt de l’excés, motiu pel qual provoquen rebuig i fascinació a parts iguals.

Sens dubte, la ficció és una de les eines fonamentals per repensar l’àmbit polític. És en la resolució dels dilemes ètics continguts a les novel·les, les pel·lícules i fins i tot els acudits on es conformen part dels nostres paràmetres morals, les nostres pors, les nostres frustracions i els nostres desitjos. Tant és així que autors com Henry A. Giroux es refereixen a les pel·lícules

–
‘The Wolf of Wall Street’ és una orgia d’adrenalina carregada de misogínia que eludeix qualsevol reflexió sobre la desregulació financera
–

com a “pedagogies públiques” que, a més d’entretenir, pretenen influir en la manera que tenim d’ordenar les nostres relacions socials i construir les nostres identitats. Giroux assenyalava que, en aquestes converses públiques, es crea la possibilitat de “convertir la interpretació en intervenció” i, d’aquesta manera, se subratlla la dimensió eticopolítica de les representacions cinematogràfiques. Per descomptat, l’anomenat *missatge* de les pel·lícules no és unívoc; i la recepció per part de l’audiència dista molt de ser predictable. En aquest sentit, pel·lícules com les esmentades *Wall Street* (Oliver

Stone, 1987) o *The Wolf of Wall Street* (Martin Scorsese, 2013) són “espais de lluita” (Didi-Huberman) que obren la possibilitat d’apuntalar o qüestionar l’anomenat consens neoliberal.

Un cop d’ull ràpid a la llarga llista de pel·lícules que tracten de l’oposició entre la gent corrent (o *Main Street*) i els especuladors financers (*Wall Street*) revela la naturalesa ambigua d’aquest antagonisme. D’una banda, aquests últims apareixen retratats com a herois que saben treure profit d’un capitalisme on tot s’hi val. La seva ambició és el motor del mite de la mobilitat social del capitalisme: opera com el líquid que greixa el mecanisme que fa funcionar el que Thomas Frank ha anomenat “populisme de mercat”. Per a Frank, el populisme de mercat és la confiança en el fet que la institució del mercat ens iguala, ja que ofereix les mateixes oportunitats a tothom i, per tant, no hi ha res més democràtic que el mateix lliure mercat. L’avarícia, diu Gordon Gekko en un dels seus famosos discursos a la pel·lícula *Wall Street*, és l’essència de l’esperit evolutiu. Qualsevol desigualtat aparent s’anivella a través del risc, al qual tots semblen estar exposats per igual. D’altra banda, aquests personatges s’acostumen a representar com a oposats a valors com la família o l’honoradesa. La seva ambició és al mateix temps benedicció i condemna, un camí cap a l’autodestrucció ple d’apartaments de luxe, drogues i cotxes esportius.

D’Oliver Stone a Martin Scorsese

Si ens centrem en el cas concret de *Wall Street* (1987), una de les principals obres de referència per a la mitologia

broker, podem observar que la trama principal gira al voltant de la lluita per la *moral* del seu protagonista, Bud Fox (Charlie Sheen). El film descriu l’ascens social, econòmic i professional de Fox, un jove llicenciat que admira el tauró de les finances Gordon Gekko (Michael Douglas). Per fer-se un lloc com a soci, Bud Fox començarà a proveir Gekko d’informació confidencial per intentar avançar-se a les operacions d’altres o a la descomposició d’empreses. Les actuacions il·legals del duo Bud-Gekko aviat atrauran l’atenció de les autoritats reguladores, que acabaran jutjant-los tots dos després que Bud es faci enrere i decideixi entregar Gekko.

La barreja de fascinació i repulsa que envolta personatges com Gordon Gekko o Jordan Belfort suposa el triomf de la voluntat de promoció per sobre de la pretensió de justícia social

El personatge de Bud Fox es pot entendre com una al·legoria de la societat nord-americana en general. En aquests anys de desregulació, *Wall Street* ja no era un lloc d’*homes respectables* d’ascendència únicament anglo: a la pel·lícula s’insinua la possibilitat de mobilitat social quan Bud es muda a Manhattan “per ser un jugador”, com diu al seu pare. I Gekko ho ratifica a l’escena del club privat després de jugar a esquaix: “Jugo a la borsa des del 69. La majoria d’aquests economistes de Harvard no serveixen per a res, fa falta un paio llest i famo-

Michael Douglas interpreta Gordon Gekko, empresari i principal antagonista a la pel·lícula ‘Wall Street’

lenc i sense sentiments”. Al llarg de tot el film, el personatge de Bud Fox es debat entre el model del seu pare (Martin Sheen), que encarna la tradició del capitalisme *deontològic* (treballador de coll blau amb una ètica del treball i una protecció salarial salvaguardada pels sindicats), i el model de Gordon Gekko (Michael Douglas), el seu mentor al *salvatge oest* de les finances, que representa la decadència dels límits ètics del treball. Quan finalment la manca d’escrúpols de Gordon Gekko s’emporta per davant la línia aèria on treballava el pare de Bud Fox i causa centenars d’acomiadaments, aquest haurà de recórrer a les tècniques especulatives per tornar a prendre el control de la companyia. Igual que a *Entre pillos anda el juego* (John Landis, 1983), la borsa de valors és una eina neutral que permet fer o desfer en funció de la intenció de les persones que hi juguen.

La història de Gordon Gekko i Bud Fox es va escriure, segons el seu guionista, precisament per criticar el món de l’especulació; però, avui dia, el personatge que va interpretar Michael Douglas el 1987 i que va tornar a les pantalles el 2010 de la mà de *Wall Street 2* és pràcticament un semidéu per al món de les finances. La vigència del seu llegat es va fer patent quan, el setembre de 2011, la BBC va entrevistar un *trader* de la *city* de Londres que va expressar la seva indiferència davant els efectes socials de la bombolla creditícia i immobiliària: “Personalment, m’és igual. Sóc un operador financer, a mi no em preocupa la crisi. Si veig una oportunitat de guanyar diners, m’hi llanço”.

De la mateixa manera, després de les crítiques llançades contra *The Wolf of Wall Street* per la seva celebració de la cultura del malbaratament i la disbauxa, Leonardo DiCaprio (actor que dona vida al protagonista del film, Jordan Belfort) va haver de sortir en defensa de la cinta de Scorsese assegurant que no justifica el comportament del seu personatge. Els motius d’aquest desacord no són difícils d’imaginar: *The Wolf of Wall Street* és la primera pel·lícula que reprèn el gènere de la comèdia per referir-se a *Wall Street* des del *crack* de 2008. Tanmateix, no es tracta d’una mera comèdia, sinó

L’estigmatització moral del sector financer no serveix per encoratjar un canvi de les regles del joc, sinó per millorar el reglament

d’una orgia d’adrenalina carregada de misogínia que, durant les seves tres hores de durada, eludeix qualsevol reflexió sobre els detalls de les operacions financeres il·legals que permeten que el protagonista surfegi les onades més altes de la desregulació financer. El ritme de la pel·lícula tampoc no s’atura a analitzar les conseqüències socials de l’estafa fiscal o de la venda de bons escombraria amb què es paguen el ritme de vida els socis de Belfort. Ignasi Franch ha assenyalat encertadament que, a *The Wolf of Wall Street*,

la competència entre corredors de borsa se substitueix per un ambient de "fraternitat universitària trastornada", mentre que qualsevol intent de crítica social queda desdibuixat per un rerefons humorístic que recorda *Miedo y asco en Las Vegas*, de Terry Gilliam.

Una crítica limitada

Per descomptat, els problemes que estem situant al cor de les representacions hollywoodianes del món financer es manifesten en altres àmbits. En una entrevista concedida a *El País*, Charles Ferguson, director del documental *Inside Job* (2010), declarava: "Els mercats no són del tot justos, però, si hi ha regulació i estan controlats i les transaccions es fan legalment, no hi veig res de dolent". *Inside Job* va aconseguir fer malabars amb la crítica: va ser aclamada per la premsa generalista per la seva crítica als excessos de la desregulació, tot i que bona part de les *veus crítiques* entrevistades al documental són alts càrrecs de l'àmbit de les finances. El mateix Ferguson s'havia enriquit invertint en noves tecnologies durant la dècada dels 90. En resum, els mateixos actors que formen part del sistema són els que gaudeixen de la legitimitat per corregir-lo i reconduir-lo.

La clau dels límits d'aquesta crítica a l'estructura del capitalisme financeritzat és que es redueix a una *digestió moral* del conflicte. En ben poques ocasions es problematitza el funcionament eminentment parasitari i especulatiu dels mercats crediticis o la creença que el mercat és un ens racional en què totes som jugadores amb

les mateixes possibilitats de guanyar o perdre. Hollywood eludeix l'arrel política de la regulació del sistema desplegant en les seves faules morals una estratègia discursiva que persegueix, a través d'una retòrica senzilla, un efecte tallafocs. El conflicte a Hollywood és, per tant, un espectacle despolititzat en què la possibilitat de redistribuir antagonismes, és a dir, de detectar els punts de fuga del capitalisme financeritzat, queda anestesiada. Com un dels dis-

La clau dels límits de la crítica de Hollywood a l'estructura del capitalisme financeritzat és que es redueix a una 'digestió moral' del conflicte

positius que reorganitzen el sentit i la direcció de la mitologia nord-americana, el cinema o, específicament, el Wall Street retratat per Hollywood pretén ser l'aparador del que ha d'aspirar a ser el *Main Street*. L'estigmatització moral del sector financer no serveix per encoratjar un canvi de les regles del joc, sinó per millorar el reglament. Serveix com a advertència

d'un esquema horitzontal de la realitat social: la barreja de fascinació i repulsa que envolta personatges com Gordon Gekko o Jordan Belfort suposa el triomf de la voluntat de promoció per sobre de la pretensió de justícia social.

En una etapa en què, com afirma Giroux, "la despolitització de la política representa un esforç complex, encara que incomplet, del neoliberalisme per assegurar una política de la representació que intenta que el funcionament de la seva pròpia ideologia sigui imperceptible", és més urgent que mai reaprendre a mirar per desfer el *sentit comú* del neoliberalisme i reivindicar que no es tracta només d'algunes pomes podrides. Per això necessitem, a més d'unes pràctiques emancipadores, una ficció i una estètica de la resistència. En aquest sentit, la conclusió no pot ser altra cosa que una obertura; el que Belén Gopegui formula com una invitació a "deixar enrere, mitjançant ficcions no melodramàtiques, però tampoc ambigües, els valors individualistes, consumistes i irresponsables del món d'avui".

La clau dels límits de la crítica de Hollywood a l'estructura del capitalisme financeritzat és que es redueix a l'àmbit moral del conflicte i eludeix la seva arrel política

per a les que pretenguin seguir el camí dels nous *cowboys* i l'única norma és que no hi ha problemes polítics, només problemes morals. No hi ha frau estructural, només males conductes. O, dit d'una altra manera: "Conrea la teva ambició, però no oblidis els teus valors". L'horitzó d'ambicions de la utopia neoliberal parteix de la base

La pel·lícula 'Pursuit of Happiness' (2006) mostra com funcionava el sistema abans de la crisi

Arxiu

Hollywood i la crisi

Des que va esclatar la bombolla immobiliària i financer, Hollywood també ha volgut ensenyar les seves històries amb grans produccions relacionades amb el món del capitalisme financer. Abans de la crisi, *Pursuit of Happiness* (2006) ens mostrava com funcionava el model fins aleshores. Després, *The Company Men* (2010), *Wall Street 2* (2010), *Limitless* (2011), *Margin Call* (2011), *The Wolf of Wall Street* (2013) o l'oscaritzat documental *Inside Job* (2010) han abordat la temàtica.

Per llegir més

Un clàssic: *Cómo nos venden la moto* (Noam Chomsky i Ignacio Ramonet). Un estudi acadèmic des del marge: *La apuesta invisible* (Antonio Méndez Rubio). Un llibre fet des de dins de la indústria de Hollywood sobre la seva relació amb els diners: *El juego de Hollywood* (Jason Squire). I, per últim, una història complexa sobre la relació entre Hollywood i Wall Street: *Indecent Exposure: A True Story of Hollywood and Wall Street* (David McClintock).

